

Open Journal of Animation, Film and Interactive Media in Education and Culture [AFIMinEC]

Vol 3, No 2 (2022)

afimec

October 1944: The revolt in Auschwitz – February 2021: The mediated choreography in Nea Smyrni

Ειρήνη Αρναούτη

doi: [10.12681/afimec.27510](https://doi.org/10.12681/afimec.27510)

To cite this article:

Αρναούτη Ε. (2022). October 1944: The revolt in Auschwitz – February 2021: The mediated choreography in Nea Smyrni. *Open Journal of Animation, Film and Interactive Media in Education and Culture [AFIMinEC]*, 3(2). <https://doi.org/10.12681/afimec.27510>

**Οκτώβριος 1944: Η εξέγερση στο Άουσβιτς – Φεβρουάριος 2021: Η
διαμεσολαβούμενη χορογραφία στη Νέα Σμύρνη
October 1944: The revolt in Auschwitz – February 2021: The mediated
choreography in Nea Smyrni**

Ειρήνη Αρναούτη
Πρότυπο ΓΕ.Λ. Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης,
earnaouti@gmail.com

Abstract

During the school year 2020-2021, the project analysed in this article was conducted in Evangeliki Model High School of Smyrna. Four students participated and it was supervised by the school English teacher, who is also specialised in media education. This project involving the creation of a digital video of a mediated choreography on the theme of the Holocaust and the Greek Jews was realised within the framework of the school's participation in the competition organised by the Ministry of Education and Religious Affairs and the Jewish Museum of Greece for the school year 2020-2021. The student team collaborated, under their teacher's guidance, with the aim to study the Auschwitz sonderkommandos' revolt, to create their narration and then make a 6-minute artistic video on this topic. The present project also constitutes a suggestion for the realisation of similar projects of audiovisual literacy in the schools of secondary education.

Keywords: Holocaust, Auschwitz revolt, artistic video, mediated choreography

Περίληψη

Κατά το σχολικό έτος 2020-2021, υλοποιήθηκε στο Πρότυπο ΓΕ.Λ. Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης η δράση που αναλύεται σε αυτό το άρθρο. Συμμετείχαν τέσσερις μαθητές και μαθήτριες και επιβλέπουσα ήταν η καθηγήτρια Αγγλικών του σχολείου, η οποία έχει εξειδίκευση στη μιντιακή αγωγή. Η δράση δημιουργίας ενός ψηφιακού βίντεο διαμεσολαβούμενης χορογραφίας πάνω στο θέμα του Ολοκαυτώματος και των Ελλήνων Εβραίων υλοποιήθηκε με αφορμή τον διαγωνισμό του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων και του Εβραϊκού Μουσείου Ελλάδος για το σχολικό έτος 2020-2021. Η μαθητική ομάδα εργάστηκε συνεργατικά, καθοδηγούμενη από την καθηγήτριά της, με σκοπό τη μελέτη της εξέγερσης των sonderkommando του Άουσβιτς, τη δόμηση της αφήγησής της και έπειτα τη δημιουργία ενός καλλιτεχνικού εξάλεπτου βίντεο πάνω σε αυτό το θέμα. Η συγκεκριμένη δράση αποτελεί επίσης πρόταση για την υλοποίηση παρόμοιων δράσεων οπτικοακουστικού γραμματισμού στα σχολεία και τις δομές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

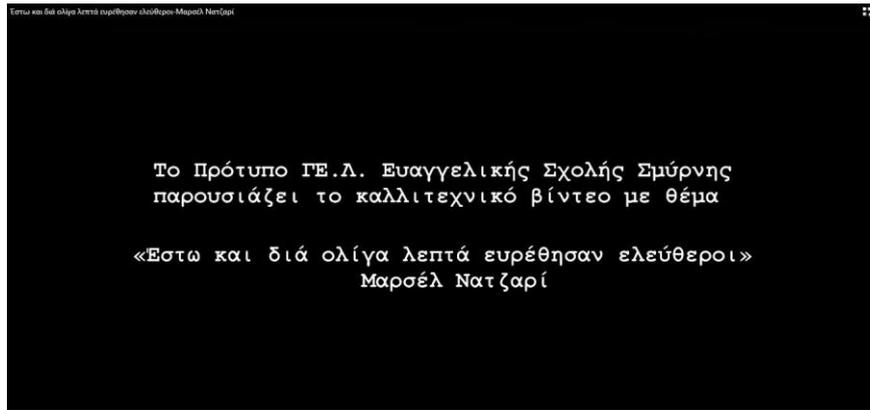
Λέξεις κλειδιά: Ολοκαύτωμα, εξέγερση του Άουσβιτς, καλλιτεχνικό βίντεο, διαμεσολαβούμενη χορογραφία

Εισαγωγή

Κατά το σχολικό έτος 2020-2021 στο Πρότυπο ΓΕ.Λ. Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης υλοποιήθηκε Όμιλος Κινηματογράφου, στο πλαίσιο της λειτουργίας των Ομίλων βάσει του «Κανονισμού λειτουργίας ομίλων αριστείας, δημιουργικότητας και καινοτομίας και τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας στα Πρότυπα και Πειραματικά Σχολεία» (Αρ. Πρωτ.: 119 /Ε.Ε.Π.Π.Σ/ 09-09-2020). Μία από τις δράσεις του Ομίλου ήταν η δημιουργία καλλιτεχνικού βίντεο από ομάδα τεσσάρων

μαθητών και μαθητριών της Α' και Β' Λυκείου με σκοπό τη συμμετοχή τους στον μαθητικό διαγωνισμό δημιουργίας ταινίας μικρού μήκους (βίντεο) με θέμα «Το Ολοκαύτωμα και οι Έλληνες Εβραίοι» για το σχολικό έτος 2020-2021 που διοργάνωσε η Γενική Γραμματεία Θρησκευμάτων του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων σε συνεργασία με το Εβραϊκό Μουσείο Ελλάδος. Οι συμμετέχοντες του σχολείου μας υλοποίησαν έρευνα με αφορμή ένα όχι ευρέως γνωστό περιστατικό στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Άουσβιτς, την εξέγερση των *sonderkommando*, το οποίο επέλεξαν να κάνουν γνωστό στο ευρύ κοινό. Συνέλεξαν πληροφορίες ελέγχοντας την εγκυρότητά τους, συνέδεσαν τις γραπτές με τις προφορικές πηγές της σύγχρονης ιστορίας, αποτύπωσαν την αφήγησή τους με τη μορφή μουσικής σύνθεσης, η οποία έγινε η βάση της δημιουργίας σύγχρονης χορογραφίας και λήψης συμβολικών πλάνων που απεικονίζουν τα εξιστορούμενα γεγονότα. Όλα αυτά τα στοιχεία «ενορχηστρώθηκαν» (Burn & Parker, 2003) στη δημιουργία ενός ψηφιακού καλλιτεχνικού βίντεο, διάρκειας 05:59 λεπτών, με τίτλο «Εστω και διά ολίγα λεπτά ευρέθησαν ελεύθεροι. Μαρσέλ Νατζαρί».

Το ψηφιακό καλλιτεχνικό βίντεο των μαθητών και μαθητριών βρίσκεται αναρτημένο στο διαδικτυακό κανάλι του σχολείου (https://youtu.be/-BA_YxNLRkY) και αποτελείται από 7 θεματικές ενότητες, με βάση τη χρονολογική αφήγηση των γεγονότων. Το βίντεο ξεκινάει με μία εισαγωγή στο φαινόμενο του Ολοκαυτώματος, η οποία πλαισιώνεται με πλάνα από έναν μαθητή να παίζει πιάνο, από μία μαθήτρια να φοράει το ριγέ ρούχο που προσομοιάζε στη στολή των κρατούμενων του Άουσβιτς και από την έναρξη της χορογραφίας. Η δεύτερη ενότητα κάνει το πέρασμα στην ομάδα εργασίας των *sonderkommando* και της δυσβάσταχτης εργασίας που είχαν αναγκαστεί να αναλάβουν, η οποία αποτυπώθηκε οπτικά με πλάνα από τον μαθητή να παίζει πιάνο, από την Τεχνόπολη στο Γκάζι της Αθήνας, τα οποία χρησίμευσαν για να αναπαραστήσουν τα κρεματόρια του Άουσβιτς, με ένα πλάνο της μαθήτριας με τη ριγέ στολή και ένα συμβολικό πλάνο με στάχτη που σκορπίζεται στον αέρα. Η τρίτη ενότητα συνεχίζει με αναφορές στις πρώτες απόπειρες εξέγερσης και πώς και γιατί απέτυχαν, με τη συνέχεια της χορογραφίας και την εισαγωγή ενδιάμεσων τίτλων με τις αντίστοιχες ημερομηνίες. Η τέταρτη ενότητα αναφέρεται στην αποτυχημένη απόπειρα απόδρασης του ελληνικής καταγωγής Εβραίου κρατούμενου Αλβέρτου Ερέρα, η οποία «ντύνεται» με πλάνα από τη χορογραφία, την εκτέλεση του μουσικού χαλιού στο πιάνο, το εργοστάσιο στο Γκάζι και τη χορογραφία. Η πέμπτη ενότητα, η οποία ξεκινάει την αφήγηση των γεγονότων της 7^{ης} Οκτωβρίου 1977, οπότε και έλαβε χώρα η εξέγερση, απεικονίζεται με πλάνα από τη χορογραφία, το ρολόι χειρός εκείνης της εποχής που δείχνει την ώρα της έναρξης των γεγονότων, τη μουσική εκτέλεση στο πιάνο, τους καταλόγους των SS, τα χέρια στα συρματοπλέγματα όσων προσπάθησαν να αποδράσουν, και έπειτα γίνεται το πέρασμα στην έκτη θεματική ενότητα, η οποία ολοκληρώνει την αφήγηση των γεγονότων εκείνης της ημέρας με πλάνα από τη χορογραφία, τη μουσική εκτέλεση στο πιάνο, τους βόλους που συμβολίζουν τις ριπές των όπλων των SS, τη μαθήτρια με τη ριγέ στολή και τη στάχτη. Η έβδομη ενότητα αφηγείται το πώς γράφτηκε ο επίλογος αυτών των γεγονότων με πλάνα από τη χορογραφία, την εισαγωγή ενδιάμεσων τίτλων με ημερομηνίες και ένα κερύ που σβήνει.

Εικ. 1: Τίτλοι έναρξης βίντεο

Το ψηφιακό καλλιτεχνικό βίντεο της ομάδας του Πρότυπου ΓΕ.Λ. Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης κατατέθηκε στον διαγωνισμό «Το Ολοκαύτωμα και οι Έλληνες Εβραίοι», όπου απέσπασε βραβείο. Ο διαγωνισμός αυτός προέβλεπε τη δημιουργία ενός βίντεο έως 6 λεπτών βασισμένου σε μία πτυχή του Ολοκαυτώματος και των Ελλήνων Εβραίων με σκοπό την εμπλοκή των μαθητών και μαθητριών στην ιστορική έρευνα, τον αναστοχασμό πάνω τα ευρήματά τους και τη δημιουργία ενός πρωτότυπου έργου πάνω στο συγκεκριμένο θέμα (ΥΠΑΙΘ, 2020). Σκοπός της δικής μας δράσης ήταν η συμμετοχή των μαθητών και μαθητριών στην ανεύρεση, επεξεργασία και τεκμηρίωση ιστορικών πηγών, η προσέγγισή τους από την οπτική γωνία των εφήβων, η αξιοποίησή τους στη συγκεκριμένη μαθητική δημιουργία και ο διαμοιρασμός τους με την εκπαιδευτική κοινότητα και το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο μέσα από σύγχρονες τεχνολογικές πλατφόρμες. Ειδικότερα, ως επιμέρους στόχοι της δράσης τέθηκαν οι ακόλουθοι, οι οποίοι προτάθηκαν από τον ανωτέρω διαγωνισμό: Οι μαθητές και οι μαθήτριες, με την υποστήριξη και καθοδήγηση της επιβλέπουσας εκπαιδευτικού

- να ανατρέξουν σε πηγές και να ερευνήσουν ιστορικά αρχεία του τόπου τους,
- να αναζητήσουν και να συλλέξουν μαρτυρίες επιζήσαντων του Ολοκαυτώματος,
- να μελετήσουν και να γνωρίσουν μέσω της έρευνας την ιστορική διάσταση του Ολοκαυτώματος,
- να κατανοήσουν, να αναλογιστούν και να διακρίνουν τις διαστάσεις που δύναται να λάβει ο ρατσισμός και η μισαλλοδοξία, εστιάζοντας στις συνέπειες του αντισιμιτισμού πριν και κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου,
- να εκφραστούν ελεύθερα μέσω της δημιουργίας ενός πρωτότυπου έργου πάνω στο θέμα του Ολοκαυτώματος. (ΥΠΑΙΘ, 2020)

Παράλληλα, η δράση αυτή προσέδωσε προστιθέμενη αξία στις εκδηλώσεις του σχολείου για την Παγκόσμια Ημέρα Μνήμης για τα Θύματα του Ολοκαυτώματος (27 Ιανουαρίου), καθότι οι μαθητές και οι μαθήτριες που συμμετείχαν στη συγκεκριμένη δράση μοιράστηκαν τις γνώσεις που είχαν αποκτήσει με τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές τους, και όταν το βίντεό τους ήταν έτοιμο, το προέβαλαν σε αυτούς. Έτσι η Ημέρα Μνήμης απέκτησε μία ιδιαίτερη σημασία λόγω της προσωπικής εμπλοκής των μαθητών και των μαθητριών στη δημιουργία υλικού, το οποίο χρησιμοποιήθηκε και για εκπαιδευτικούς σκοπούς με αποδέκτες τους ομότιμους τους, ενεργοποιώντας την μάθηση από τους ομότιμους (Vygotsky, [1962] 2012). Παράλληλα, η χρήση ψηφιακής τεχνολογίας για τη δημιουργία του καλλιτεχνικού βίντεο ήταν άλλο ένα χαρακτηριστικό της δράσης με θετική αποτίμηση, καθότι αποτέλεσε λόγο ενίσχυσης του κινήτρου συμμετοχής τους (Kukulska-Hulme, 2013).

Θεωρητικό υπόβαθρο

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η συγκεκριμένη δράση και ο διαγωνισμός με τον οποίο συνδέεται επικεντρώνονται και οι δύο στην πρωτότυπη δημιουργία οπτικοακουστικού κειμένου με εκπαιδευτικό περιεχόμενο, έχει πρωτεύουσα σημασία η καλλιέργεια του οπτικοακουστικού γραμματισμού στην εκπαιδευτική διαδικασία, η οποία στην προκειμένη περίπτωση έχει τη μορφή δημιουργίας. Οι συμμετέχοντες μαθητές και μαθήτριες αυτενεργούν και παίρνουν πρωτοβουλίες (Burn & Durran, 2007), προκειμένου να εκφράσουν τις απόψεις τους και να καταστήσουν τη στάση τους σαφή επί του θέματος που μελετάται μέσω μίας διαμεσολαβούμενης χορογραφίας. Όπως και σε προηγούμενη δράση οπτικοακουστικού γραμματισμού που υλοποιήθηκε στο σχολείο μας (Θώδης & Αρναούτη, 2021), βασιστήκαμε στη θεωρία του «κινησιο-εικονικού τρόπου (kineikonic mode)» (Burn, 2013). Η θεωρία αυτή, της οποίας το όνομα προέρχεται από τις ελληνικές λέξεις ‘κίνηση’ και ‘εικόνα’, θεωρεί την κινούμενη εικόνα μία πολυτροπική μορφή, η οποία αποτελείται από πολλά «συστατικά», δηλαδή από πολλά σημειωτικά συστήματα (όπως εικόνα, ήχο, μουσική, προφορικό λόγο με τη μορφή αφήγησης, γραπτό λόγο με τη μορφή τίτλων, υποκριτική, χορό, φωτισμό, ταχύτητα εναλλαγής πλάνων, προκειμένου για τη συγκεκριμένη μαθητική δημιουργία). Όλα αυτά τα συστήματα, τα οποία είναι ανεξάρτητα αλλά διέπονται από μία κοινή λογική, συνδυάζονται με σκοπό να δομήσουν ένα ενιαίο τελικό αποτέλεσμα και να μεταδώσουν ένα μήνυμα μέσω των γυρισμάτων και του μοντάζ. Εν προκειμένω, οι συμμετέχοντες συνδύασαν την προφορική αφήγηση με τη βιντεοσκοπημένη χορογραφία, τη μουσική εκτέλεση του μουσικού χαλιού και τα πλάνα που απεικόνιζαν σκηνές από την αφήγηση. Έτσι ο προφορικός λόγος έδωσε με την εικόνα. Ακολούθησε η προσθήκη της αυθεντικής μουσικής, η οποία δημιουργήθηκε με σκοπό να αντανakλά το περιεχόμενο της αφήγησης και έπειτα χορογραφήθηκε. Επίσης, χρησιμοποιήθηκαν ενδιάμεσοι τίτλοι για να τονίσουν τις ημερομηνίες των ιστορικών γεγονότων και να συμβάλλουν στην καλύτερη αντίληψη της χρονολογικής τους σειράς και της αιτιολογικής τους σχέσης κι έπειτα ακολούθησε η επεξεργασία στο μοντάζ, όπου επιλέχθηκε το ασπρόμαυρο πλάνο για να εκφράσει τη ζοφερή ατμόσφαιρα των αντίστοιχων ιστορικών γεγονότων καθώς και η εναλλαγή τους με αλληλοεπικάλυψη, προκειμένου και πάλι να τονίσει τη σχέση μεταξύ των αφηγούμενων γεγονότων.

Η μελέτη της τοπικής και προφορικής ιστορίας, από την άλλη, και στην προκειμένη περίπτωση πτυχών του Ολοκαυτώματος, έχει ιδιαίτερη βαρύτητα για τους εφήβους. Η συγκλονιστική ιστορία επιβίωσης γίνεται παρακαταθήκη για τις επόμενες γενιές μέσω της προφορικής ιστορίας και η εξιστόρηση των γεγονότων όπως καταγράφηκαν στο νου του κάθε επιζώντα περνάει από την ατομική στη συλλογική μνήμη (Σολομών, 2015). Η αφήγηση των ιστορικών γεγονότων γίνεται από αυτόπτες μάρτυρες, οι οποίοι, ωστόσο, επειδή τα αφηγούνται σε ύστερη χρονική στιγμή, λαμβάνουν υπόψη τους τον σκοπό και τους αποδέκτες της αφήγησής τους. Έτσι επέρχεται η διαμεσολάβηση του παρόντος (Σολομών, 2015), που δίνει ένα νέο πρίσμα στην καταγραφή και διάσωση της μνήμης, το οποίο οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να κατανοήσουν και να προσεγγίσουν κριτικά, δομώντας τη δική τους ιστορική αφήγηση, συνενώνοντας τις ποικίλες ιστορικές προφορικές μαρτυρίες σαν τα κομμάτια ενός παζλ.

Παράλληλα, η μελέτη της τοπικής ιστορίας που αφορά στην προκειμένη περίπτωση την ιστορία των Ελλήνων Εβραίων που βίωσαν το Ολοκαύτωμα αποτελεί πηγή έμπνευσης για τους συμμετέχοντες καθώς η έρευνα, η μελέτη και η αποτύπωση των γεγονότων τους αφορά άμεσα. Είναι κομμάτι της ιστορίας του τόπου τους, συνεπώς και της δικής τους ιστορίας, και η γνώση της συμβάλλει στη βαθύτερη

κατανόηση του παρόντος κοινωνικού γίνεσθαι, ενώ παράλληλα δίνει μαθήματα ζωής για αξιοθαύμαστες στάσεις ζωής αλλά και για λάθη που δεν πρέπει να επαναληφθούν. Συνάμα, μέσω της επιλογής του θέματος της εξέγερσης των *sonderkommando* στο Άουσβιτς, ανάμεσα στους οποίους υπήρχαν και Έλληνες Εβραίοι, οι μαθητές και οι μαθήτριες κλήθηκαν να προσεγγίσουν την τοπική ιστορία «εκ παραλλήλου» (Βαϊνά, 1997, σελ.116) με την ιστορία των Εβραίων άλλων χωρών και να συνειδητοποιήσουν τα διεθνικά χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης γενοκτονίας. Μέσα από αυτή τη διαδικασία οι συμμετέχοντες όχι μόνο διεύρυναν την οπτική τους σχετικά με τα γεγονότα που παρατίθενται στα σχολικά βιβλία και συνέδεσαν τη σχολική πραγματικότητα με τη ζωή έξω από το σχολείο, αλλά και συνειδητοποίησαν τον τρόπο σύνδεσης της τοπικής, με την εθνική και τη διεθνική ιστορία.

Καθότι ανάμεσα στις πηγές που μελετήθηκαν ήταν και αγγλόφωνες, από φορείς έρευνας και μελέτης του Ολοκαυτώματος στις Η.Π.Α., καλλιεργήθηκε συστηματικά η δεξιότητα της διαμεσολάβησης μεταξύ της ξένης και της ελληνικής γλώσσας. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα για τη διαμεσολάβηση από το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Ξένες Γλώσσες (Council of Europe, 2020), οι χρήστες μίας ξένης γλώσσας πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να μεταφέρουν πληροφορίες από τη μία γλώσσα στην άλλη, χωρίς να μεταφράζουν ακριβώς, αλλά προσεγγίζοντας τις πληροφορίες κριτικά και επιλέγοντας αυτές που είναι χρήσιμες προκειμένου να διεκπεραιωθεί η αντίστοιχη δραστηριότητα. Στη συγκεκριμένη δράση, οι συμμετέχοντες ερεύνησαν πηγές και στην αγγλική γλώσσα, κυρίως για να διασταυρώσουν πληροφορίες που είχαν βρει στην ελληνική γλώσσα, και από αυτές επέλεξαν όσες τους ήταν απαραίτητες για να δομήσουν τη δική τους ιστορική αφήγηση.

Τέλος, τα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης δράσης ευνόησαν την καλλιέργεια των δεξιοτήτων του 21^{ου} αιώνα σε πολλά επίπεδα. Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να διεξάγουν έρευνα, να κρίνουν και να συγκρίνουν τις ιστορικές τους πηγές, να συναποφασίσουν για την καταλληλότητά τους κι έπειτα να συνεργαστούν για να προβούν στη δημιουργία του δικού τους οπτικοακουστικού κειμένου. Η επιλογή, οργάνωση και επεξεργασία του υλικού τους με σκοπό τη δημιουργία ενός καλλιτεχνικού βίντεο με ιστορικό περιεχόμενο συνέβαλλε στην καλλιέργεια των δεξιοτήτων της κριτικής σκέψης και της δημιουργικότητας, οι οποίες αναπτύσσονται σε μεγάλο βαθμό στο πλαίσιο της οπτικοακουστικής αγωγής (Banaji, Burn & Buckingham, 2010; Burn & Durran, 2007) αλλά και νεώτερων δεξιοτήτων μέσω της χρήσης ψηφιακών μέσων (Jenkins et al., 2010), όπως της διαπραγμάτευσης, της συλλογικής ευφυΐας, του παιχνιδιού με την έννοια του πειραματισμού κατά τη λήψη των πλάνων και το μοντάζ, και της ερμηνείας των νοημάτων με τη μορφή σύγχρονης χορογραφίας, εκτέλεσης της μουσικής στο πιάνο και συμβολικών πλάνων αναπαράστασης του περιεχομένου της αφήγησης.

Εφαρμογή της δράσης

Η δράση υλοποιήθηκε κατά τη διάρκεια του πρώτου τετραμήνου του σχολικού έτους 2020-2021 και αφιερώθηκε αρχικά 1 ώρα την εβδομάδα δια ζώσης εργασίας στη ζώνη του Ομίλου Κινηματογράφου και ασύγχρονης επικοινωνίας μεταξύ συμμετεχόντων και επιβλέπουσας εκπαιδευτικού μέσω e-mail. Όταν, όμως, επεβλήθη ο εγκλεισμός λόγω του Covid-19, η εργασία συνεχίστηκε διαδικτυακά, με 1 ώρα την εβδομάδα σύγχρονης επικοινωνίας μέσω της πλατφόρμας Webex και ασύγχρονης επικοινωνίας μέσω e-mail. Τα γυρίσματα υλοποιήθηκαν σε διαφορετικές χρονικές στιγμές με τη συνάντηση των συμμετεχόντων σε δυάδες και την παρουσία της

εκπαιδευτικού, ενώ όλοι οι παρόντες είχαν υποβληθεί σε ατομικό τεστ για τον Covid-19 και τηρήθηκαν αυστηρά τα μέτρα προστασίας κατά του κορονοϊού. Αρχικά, οι συμμετέχοντες αποφάσισαν την πτυχή του Ολοκαυτώματος που θα εξέταζαν. Με αφορμή μία αναφορά στην εξέγερση του Άουσβιτς που γίνεται στο βιβλίο «Ισαάκ Μιζάν: Αριθμός Βραχίονα 182641» (Βλαχοπάνος, 2017), αποφασίστηκε να εστιάσουν σε ένα περιστατικό που ήταν άγνωστο στους συμμετέχοντες και δήλωνε την ενεργητική στάση των κρατούμενων Εβραίων και τον αγώνα τους για ελευθερία και μέσα στις συνθήκες κράτησης των στρατοπέδων εξόντωσης. Έτσι ξεκίνησε αναζήτηση αρχειακού υλικού που να σχετίζεται με το γεγονός αυτό. Όταν είχε δομηθεί η αφήγηση, δύο μαθητές έγραψαν τη μουσική, και είναι αξιοσημείωτο ότι η σύνθεση και εκτέλεσή της υλοποιήθηκε εξ αποστάσεως, λόγω του εγκλεισμού, με τη χρήση ψηφιακών τεχνολογικών εργαλείων. Ακολούθησε ο σχεδιασμός και η εκτέλεση της χορογραφίας από μία μαθήτρια, και η δημιουργία του ντεκουπάζ. Τα γυρίσματα έγιναν στο χώρο του σχολείου καθώς και σε δύο εξωτερικούς χώρους με την άδεια των γονέων και κηδεμόνων των μαθητών και μαθητριών και του διευθυντή του σχολείου. Για την ονομασία του βίντεο έμπνευση αποτέλεσαν τα λόγια του Έλληνα Εβραίου επιζώντα του Άουσβιτς που έζησε την εξέγερση Μαρσέλ Νατζαρί, «Έστω και διά ολίγα λεπτά ευρέθησαν ελεύθεροι».

Εικ. 2: Στιγμιότυπο από τη διαμεσολαβούμενη χορογραφία

Τα στάδια εφαρμογής της δράσης ήταν τα ακόλουθα:

- Επιλογή του θέματος προς μελέτη και παρουσίαση
- Έρευνα του θέματος της εξέγερσης των *sonderkommando* στο Άουσβιτς
- Συλλογή αρχειακού υλικού που περιελάμβανε και προφορικές μαρτυρίες
- Αξιολόγηση του υλικού και επιλογή τρόπων παρουσιάσής του
- Ομαδική συγγραφή αφήγησης
- Ηχογράφηση αφήγησης
- Συνεργατική σύνθεση μουσικής
- Σχεδιασμός χορογραφίας
- Ντεκουπάζ βίντεο
- Λήψεις χορογραφίας και υπόλοιπων πλάνων
- Μοντάζ και μιξάζ στο πρόγραμμα Sony Vegas Pro 15.0
- Προσθήκη ενδιάμεσων τίτλων, καθώς και τίτλων αρχής και τέλους
- Υποβολή ταινίας στον διαγωνισμό
- Συμπλήρωση ερωτηματολογίου από τους συμμετέχοντες για την αποτίμηση της δράσης

Εικ. 3: Μοντάζ καλλιτεχνικού βίντεο

Όσον αφορά τον αντίκτυπο της δράσης τόσο στη σχολική κοινότητα όσο και στην ευρύτερη κοινωνία, τέθηκαν ως στόχοι α) η γνωριμία των μαθητών και των μαθητριών με μία πλευρά της σύγχρονης ιστορίας, β) η καλλιέργεια του σεβασμού των συμμετεχόντων για τη διαφορετικότητα, γ) η βελτίωση του οπτικοακουστικού γραμματισμού των συμμετεχόντων και δ) η καλλιέργεια κριτικής σκέψης και δημιουργικότητας των μαθητών και των μαθητριών. Η υλοποίηση της δράσης αξιολογήθηκε εκτός από την εκπλήρωση των στόχων του διαγωνισμού, από την ενεργό συμμετοχή των μαθητών και των μαθητριών, την τήρηση του χρονοδιαγράμματος, το οποίο αποδείχτηκε το πιο απαιτητικό μέρος της δράσης, κυρίως λόγω του εγκλεισμού και της μη δια ζώσης επαφής των συμμετεχόντων με την επιβλέπουσα εκπαιδευτικό, την ποιότητα του παραδοτέου βίντεο και το αποτέλεσμα του διαγωνισμού.

Συμπεράσματα

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι τόσο οι συμμετέχοντες μαθητές και μαθήτριες όσο και η επιβλέπουσα καθηγήτρια βίωσαν την υλοποίηση της δράσης με έντονο ενδιαφέρον και προσωπική ενασχόληση. Οι συμμετέχοντες μελέτησαν μία πτυχή της ιστορίας της Ελλάδος, η οποία συνδέεται με την ιστορία άλλων ευρωπαϊκών κρατών, αξιολόγησαν τις πηγές τους, τις κατέγραψαν, και γνώρισαν όχι μόνο το ενδιαφέρον αλλά και τις αντιφάσεις της προφορικής ιστορίας, αφού όπως αποδείχθηκε από ενδελεχή έρευνα, το περιεχόμενο μίας δημοσιευμένης προφορικής συνέντευξης αμφισβητήθηκε από μελετητές της Ιστορίας του Ολοκαυτώματος, καθότι προερχόταν μεν από επιζώντα του Ολοκαυτώματος, αλλά όχι από αυτόπτη μάρτυρα των γεγονότων της εξέγερσης. Συλλέγοντας και αξιολογώντας γραπτές πηγές και προφορικές μαρτυρίες, η προσέγγιση της Ιστορίας πήρε μια νέα διάσταση: δεν αποτελούσε μία μονοδιάσταση πραγματικότητα, αλλά τον συγκερασμό οπτικών γωνιών και απόψεων που μελετήθηκαν προκειμένου να συγκλίνουν σε μία όσο τον δυνατόν πιο αντικειμενική «αλήθεια». Συνάμα, η ανεύρεση και μελέτη πηγών στην αγγλική γλώσσα από ξένους φορείς και ιδρύματα που μελετούν το Ολοκαύτωμα έδωσε προστιθέμενη αξία στο μάθημα της ξένης γλώσσας, καθότι οι συμμετέχοντες αξιοποίησαν τις γνώσεις τους στα αγγλικά για να διεκπεραιώσουν την εργασία τους με τη μέθοδο της διαμεσολάβησης και της μεταφοράς πληροφοριών από την ξένη γλώσσα στη μητρική τους (Dendrinos, 2006), συνδέοντας έτσι το σχολείο με την κοινωνική πραγματικότητα, το οποίο αποτελεί ένα από τα επιθυμητά αποτελέσματα της σύγχρονης εκπαίδευσης (Buckingham, 2003; Burn & Durran, 2007; Goodman, 2003).

Η ολοκλήρωση της έρευνάς τους τους οδήγησε στο επόμενο στάδιο, τη δημιουργία ενός εξάλεπτου καλλιτεχνικού βίντεο, το οποίο υλοποιήθηκε εξ ολοκλήρου σε συνθήκες εγκλεισμού. Η επικοινωνία και η συνεργασία υλοποιήθηκαν διαδικτυακά, κι έτσι καλλιεργήθηκαν οι ψηφιακές δεξιότητες των συμμετεχόντων όχι μόνο λόγω της δημιουργίας του ψηφιακού βίντεο αλλά και λόγω του ότι η υλοποίηση των περισσότερων σταδίων του εγχειρήματος έγινε με ψηφιακά μέσα. Παράλληλα, καλλιεργήθηκε η κριτική σκέψη, η δημιουργικότητα των συμμετεχόντων, οι οποίοι παρουσίασαν ένα θέμα που συνέδεε την ιστορία της χώρας τους με αυτή της υπόλοιπης Ευρώπης την περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Δεδομένων όλων των ανωτέρω οφελών που αποκόμισαν οι συμμετέχοντες σε σχέση με την ιστορική τους κρίση, τη χρήση της ξένης γλώσσας και την ανάπτυξη δεξιοτήτων του 21^{ου} αιώνα, θεωρούμε ότι η συμμετοχή των μαθητών και μαθητριών σε διαθεματικές δράσεις οπτικοακουστικού γραμματισμού σε θεματική κοινωνικών και ιστορικών θεμάτων μπορεί να αποβεί ωφέλιμη στην ελληνική δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η μελέτη, ανάλυση και δημιουργική προσέγγιση ενός θέματος ευαίσθητου, ενδιαφέροντος και σε μεγάλο βαθμό άγνωστου στους σημερινούς έφηβους προσέδωσε ιδιαίτερη αξία στην εκπαιδευτική διαδικασία, καθότι το σχολείο ξεπέρασε τα όρια της σχολικής τάξης και σε σύνδεση με μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος σπουδών άνοιξε νέους ορίζοντες γνώσης, αναστοχασμού και δημιουργίας στους συμμετέχοντες.

Αναφορές

- Banaji, S., Burn, A. & Buckingham, D. (2010). *The rhetorics of creativity: a literature review*. (2nd ed.). Newcastle upon Tyne: Creativity, Culture and Education.
- Buckingham, D. (2003). *Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture*. Cambridge: Polity Press.
- Burn, A. (2013). The kineikonic mode: Towards a multimodal approach to moving image media. *National Centre for Research Methods*, 3(13).
- Burn, A. & Durran, J. (2007). *Media Literacy in Schools: Practice, Production and Progression*. London: Paul Chapman Publishing.
- Burn, A. & Parker, D. (2003). *Analysing Media Texts*. London, New York: Continuum.
- Council of Europe - Language Policy Programme. (2020). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment: Companion Volume*. Strasbourg: Council of Europe.
- Dendrinou, B. (2006). Mediation in Communication, Language Teaching and Testing. *Journal of Applied Linguistics*, 22, 9-35.
- Goodman, S. (2003). *Teaching Youth Media: A Critical Guide to Literacy, Video Production, and Social Change*. New York: Teachers College Press.
- Jenkins, H., Clinton, K., Purushotma, R., Robison, A. J. & Weigel, M. (2010). *Confronting the Challenges of Participatory Culture: Media Education for the 21st Century*. Chicago: The MacArthur Foundation.
- Kukulska-Hulme, A. (2013). Mobile-Assisted Language Learning. In C. A. Chapelle (Ed.), *The Encyclopedia of Applied Linguistics*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
- Vygotsky, L. S. ([1962] 2012). *Thought and Language*. In A. Kozulin (Ed.) (Revised and Expanded ed.). Cambridge MA: MIT Press.
- Βαϊνά, Μ. (1997). *Θεωρητικό Πλαίσιο Διδακτικής της Τοπικής Ιστορίας για τον Εικοστό Πρώτο Αιώνα*. Αθήνα: Gutenberg.
- Βλαχοπάνος, Δ. Χ. (2017). *Ισαάκ Μιζάν: Αριθμός Βραχίονα 182641*. Αθήνα: Εκδόσεις apiroshora.
- Θώδης, Γ. & Αρναούτη, Ε. (2021). Μνημοσύνη: Ένα μαθητικό ντοκιμαντέρ για την τοπική προφορική ιστορία. *Open Journal of Animation, Film and Interactive Media in Education and Culture [AFIMinEC]*, 2(1).
- Σολομών, Ε. (2015). "Από την πλευρά των επιζώντων". Μουσεία Ολοκαυτώματος και προφορική ιστορία. Στις Ε. Νάκου και Α. Γκάζη (Επιμ.), *Η Προφορική Ιστορία στα Μουσεία και στην Εκπαίδευση* (σελ. 131-154). Αθήνα: Νήσος.
- ΥΠΙΑΙΘ. 2020. *7ος Μαθητικός Διαγωνισμός Δημιουργίας Ταινίας Μικρού Μήκους (βίντεο) με θέμα «Το Ολοκαύτωμα και οι Έλληνες Εβραίοι» - σχολικό έτος 2020-2021*. Αθήνα.